กฎหมายเล่าเรื่อง
กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ ๓

พลตรี นิติน ออรุ่งโรจน์
หัวหน้าอัยการทหาร กรมพระธรรมนูญ

ต่อจากฉบับที่แล้ว...

สำหรับประการที่สี่ จะเป็นการกล่าวถึง หน้าที่แจ้งรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

สืบเนื่องจากการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำอย่างจำกัดภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด หรือตามวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเป็นการเตือนถึงหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม กรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญาหรือมีความจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าทำสัญญา รวมทั้งแจ้งถึงผลกระทบที่เป็นไปได้จากการไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อในกรณีที่มีตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้แจ้งข้อมูล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อของตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ประการที่ห้า หน้าที่ปฏิบัติตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลก็ย่อมมีหน้าที่ดำเนินการให้สอดคล้องกับสิทธิดังกล่าว เช่น ผู้ควบคุมมีหน้าที่ต้องลบข้อมูลส่วนบุคคล ตามสิทธิการลบข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาตามวัตถุประสงค์ ตามมาตรา ๓๓ (๑)

ประการที่หก หน้าที่จัดให้มีกระบวนการในการตรวจสอบติดตาม การปฏิบัติตามกฎหมาย

ด้วยเหตุที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ต้องจัดเตรียมเอกสารและดำเนินการอื่นจำนวนมาก พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ จึงกำหนดหน้าที่แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ต้องบันทึกรายการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตรวจสอบได้ เช่น บันทึกรายละเอียดว่ามีเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ และระยะเวลาในการเก็บรวบรวมดังกล่าว ตามมาตรา ๓๙

เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ กำหนดหน้าที่หลักของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ ก็จะต้องมีสภาพบังคับหรือความรับผิด ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดทางแพ่ง โทษอาญา และโทษทางปกครอง

ความรับผิดทางแพ่ง จะเป็นการกำหนดให้มีการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน โดยมีการกำหนดความผิดกรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจ บริษัท หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล กับ กรณีผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ผู้ซึ่งดำเนินการตามคำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ แล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กรณีนี้ ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเป็นค่าเสียหายที่แท้จริงหรือที่เกิดขึ้นจริง (Actual Damage) เพื่อการนั้นแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม (มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง) เช่น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม ตามมาตรา ๓๗ แล้วเกิดภัยคุกคามทางระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้มีการนำข้อมูลบัตรประชาชนไปฉ้อโกงเกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล คิดเป็นเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนดังกล่าว

แต่มีข้อยกเว้นว่า ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นพิสูจน์ได้ ๒ ประการ ประการแรก ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิด

จากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเอง หรือประการที่สอง เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ที่ศาลสามารถกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น อันเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษ (Punitive Damage) โดยต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือการที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

สำหรับโทษอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม มีการกำหนดความผิดทางอาญาดังนี้

ความผิดฐานผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ตามมาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง เช่น โรงพยาบาลแห่งหนึ่งส่งข้อมูลการรักษา

พยาบาลของนาย ก. ให้แก่บริษัทประกันภัย โดยไม่ขอความยินยอมจากนาย ก.

แต่หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเก็บรวบรวมได้โดยไม่ต้องขอความยินยอม เช่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๔ (๑)) หรือ เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล (มาตรา ๒๔ (๒)) เช่น โรงพยาบาลแห่งหนึ่งส่งข้อมูลผลการรักษาพยาบาลของนาย ก. ให้แก่โรงพยาบาลอีกแห่งหนึ่งที่รับรักษานาย ก.ในภาวะที่นาย ก. ป่วยจนไม่รู้สึกตัว (Unconscious) โดยไม่ขอความยินยอมจากนาย ก. หรือเป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญาหรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น (มาตรา ๒๔ (๓)) หรือ เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๔ (๔)) หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๔ (๕)) หรือเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๔ (๖)) หรือ เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีการคุ้มครองที่เหมาะสมของมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเมือง ศาสนา ปรัชญา หรือสหภาพแรงงานให้แก่สมาชิก ผู้ซึ่งเคยเป็นสมาชิก หรือผู้ซึ่งมีการติดต่ออย่างสม่ำเสมอกับมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นออกไปภายนอกมูลนิธิสมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรนั้น (มาตรา ๒๖ (๒)) หรือ เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๖ (๓))

ด้วยเหตุนี้ การให้ความยินยอมให้มีการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนี้จะต้องเป็นความยินยอมโดยชัดแจ้งเท่านั้น หากมีการให้ความยินยอมโดยปริยาย เช่น มีบุคคลนำข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยต่อสาธารณะ และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่ได้โต้แย้งคัดค้าน ยังไม่ใช่ความยินยอมโดยชัดแจ้ง เช่นนี้แล้ว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องรับผิดตามฐานความผิดนี้ หรือเป็นการจำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย (มาตรา ๒๖ (๔)) หรือ เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเวชศาสตร์ป้องกัน ประโยชน์สาธารณะด้านการสาธารณสุข การคุ้มครองแรงงาน การประกันสังคม หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของผู้มีสิทธิตามกฎหมาย การคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ หรือการคุ้มครองทางสังคม ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติตามสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยได้จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ หรือประโยชน์สาธารณะอื่น ทั้งนี้ ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และได้จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสม

เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด รวมทั้ง ประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ โดยได้จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา ๒๖ (๕))

ความผิดฐานผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรคสอง กล่าวคือ ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ตามมาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง

ความผิดฐานผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๘ กล่าวคือ ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ประเทศปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ตามมาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง

ความผิดฐานผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๘ อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๖ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ความผิดข้างต้นนี้ เนื่องจากเป็นความผิดที่กระทำแล้วมีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้นไม่กระทบต่อสังคมโดยรวม ดังนั้น ถ้าเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ติดใจเอาความหรือดำเนินคดีกับควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ก็สามารถตกลงให้ไม่มีการดำเนินคดีต่อกันได้ อันเป็นความผิดอันยอมความได้ (มาตรา ๗๙ วรรคสาม)

ความผิดฐานผู้ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ และนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น ตามมาตรา ๘๐ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่ การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี การเปิดเผยแก่หน่วยงานของรัฐในประเทศหรือต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การเปิดเผยที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือเฉพาะครั้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เช่นนี้แล้ว ผู้ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ต้องรับผิด

ความผิดฐานกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นสั่งการหรือกระทำความผิด หรือละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย ตามมาตรา ๘๑

(คราวหน้าจะกล่าวถึงโทษปรับทางปกครอง และบทสรุปสำหรับหน่วยงานของรัฐในฐานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และกำลังพลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ⊙

ที่มาของภาพ : https\www.mdes.go.th\สิทธิการคุ้มครอง, www.behindthescene.co\รวบรวม เปิดเผยข้อมูล